

O antiutopie burlescă (I)

Bogdan Crețu

Multă răbdare a trebuit să își exerseze Petru Cimpoeșu pentru a i se recunoaște ceea ce, de fapt, măcar din 2000, de la apariția discretă a *Poveștii Marelui Brigand*, i se cuvenea: faptul că este unul dintre prozatorii cei mai importanți ai generației '80.

Simion Liftnicul, ineditul său „roman cu îngeri și moldoveni” din 2001, a atras atenția unui număr de critici, plusându-i numele în liga superioară a romancierilor contemporani. Astfel încât cartea de anul trecut, *Christina Domestica și Vânătorii de suflete*, publicată, dar nemeritat de puțin promovată de editura Humanitas, nu a mai constituit o surpriză, ci o așteptată confirmare. Și totuși, în ciuda unor cronici și semnale întru totul entuziaste, semnate de critici care țin cronică literară în paginile unor reviste importante, precum Paul Cernat, Bianca Burța-Cernat, Andrei Terian, Cosmin Ciotoș, Alex Goldiș, Gheorghe Mocuța, în ciuda unor premii deja câștigate și a altora pe cale de a fi câștigate, am impresia că tot nu s-a dat romanului importanța cuvenită: reacțiile sunt, e drept, favorabile, dar răzlețe.

Dacă intervin și eu la spartul târgului, la mai bine de un an de la apariția cărții, o fac tocmai pentru a încerca să readuc în atenție un titlu care,

sunt sigur, i-ar satisface nu numai pe cititorii profesioniști, ci și pe consumatorii obișnuiți de literatură comercială, care ar găsi suficiente motive de plăcere în paginile romanului. Petru Cimpoeșu pare a scrie o proză care cultivă senzaționalul, cu tot felul de scenarii, cabale, alianțe politice, cu tot soiul de răsturnări de situație, de piste false care își află „rezolvarea” în derizorii soluții epice, cu suspans și intrigă polițistă, dar și cu o miză parodică, de subminare consecventă a genului. După *Simion Liftnicul*, el își extinde viziunea bufă, carnavalescă la scară mult mai largă: trece de la viața unei scări de bloc la un scenariu care unește interesele armate ale României și Statelor Unite într-un spațiu ce ascunde secrete esențiale legate de extraterestri și tot felul de teste științifice: insula Roland. Dincolo de fantezia debordantă, totul este supus cu atenție unui tratament ironic, căci lumea ficțională, deși bizară, nu este deloc străină, în spirit, de realitatea de care ne lovim zi de zi: toponimia nu mai lasă

nici o îndoială: Booohoosh, Baakho etc.

Se construiește astfel un scenariu elucubrănt, inepuizabil, sursă de umor irezistibil, dar și de alerte atenționări: respectiva insulă, proprietate a statului român, găzduiește un experiment pus la cale în ciuda comploturilor și a intervențiilor serviciilor secrete, ale agenților dubli mai tâmpți decât în proza lui Hasek: formarea omului nou, mărșălușul plan al lui Ceaușescu. E vorba despre un „meta-om”, lipsit de dorințe, lipsit de instinct sexual, reproducându-se prin clonare și muncind „12 ore pe zi fără să pretindă salariu”. O temă până mai ieri gravă, favorită a antiutopiilor de coloratură antitotalitară, dar nu lipsită de actualitate azi, când tocmai larga paletă de opțiuni transformă individul într-un „sclav fericit”. Controlul gândurilor este unul dintre experimentele care se pun la cale pe strania insulă, însă cu mijloace catifelate. Ca în *Minunata lume nouă* a lui Huxley, tocmai excesul de „fericire” confecționată în laboratoarele ideologice reprezintă mijlocul cel mai eficient de a controla omul și de a-l abate de la strădaniile sale personale, deci egoiste. Elena Ceaușescu coordonează, cu sânge malefic, o rețea de „icechimuri”, institute menite să creeze iluzii și să transfor-

me realitatea într-un set de senzații induse pe cale chimică. Totul miroase, cum s-a sesizat în grabă, a *Tablete din Țara de Kutu* și, mai puternic încă, a *Gulliver în Țara Minciunilor*, cartea prea puțin cunoscutului Ion Eremita. Acolo noul specimen humanoid avea stomacul extirpat, se hrănea cu pământ și purta blană, pentru a nu mai avea nevoie de veșminte. Aici este sistematic amăgit, conform unui percept întru totul convenabil: „Realitatea vizibilă este un efect condiționat”. Procedeul nu e nou, e chiar consacrat insistent în antiutopii, iar imaginea acestui mutant ne este și ea cât se poate de cunoscută, cu toate diferențele de nuanță: „Aceste idealuri (ale revoluției – n.m.) vor fi impinate de la bun început în formula lui genetică, împreună cu toate concepțiile înaintate despre lume și viață. Iar din punct de vedere fizic, va avea dimensiunile unei pisici și capul cât o portocală, fiind proiectat anume așa, pentru a nu consuma prea multe din resursele planetei.

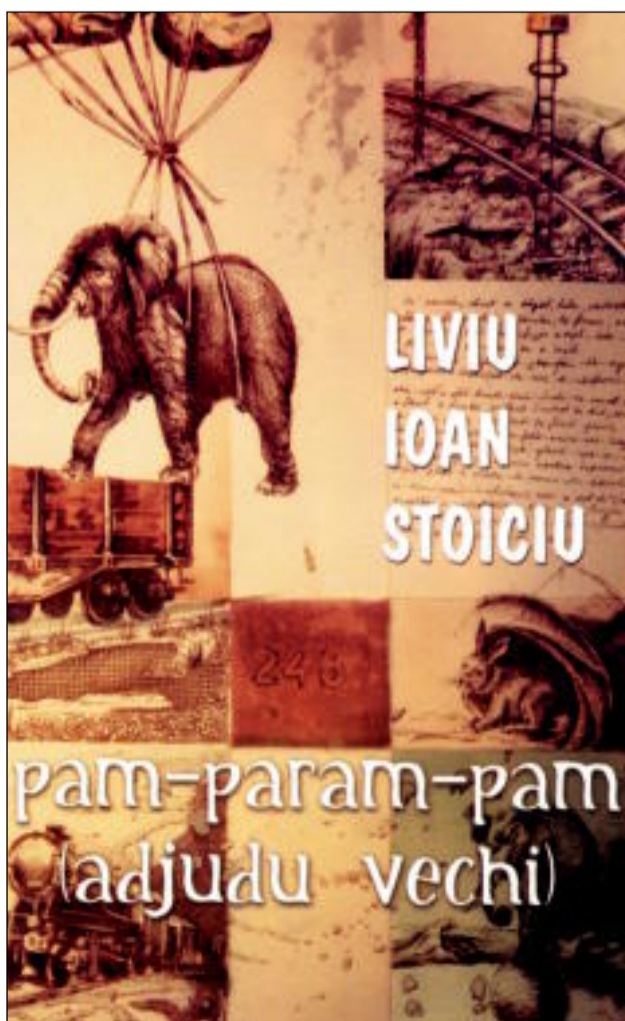
În al doilea rând, va fi cu mult mai inteligent decât orice om, rezolvând în minte orice ecuație diferențială. În sfârșit, meta-oamenii nu vor mai folosi limbajul articulat al oamenilor, ci vor comunica direct prin telepatie. Iar

în rest, vor mieuna ca pisicile.” Prin urmare, astfel de ființe modificate genetic percep realitatea așa cum li se impune: unii sunt în stare să consume ciorapi împuțiti, având convingerea fermă că savurează cei mai delicioși cârnați. O turmă de creaturi ghidate și manipulate după bunul plac al unui sistem care își consolidează structura cu riscul distrugerii propriilor supuși.

Acest cinism nu e deloc îndepărtat, ci se numără printre bolile prezentului: prin intermediul mass-mediei omul devine, cum observa Ovidiu Hurdzuzeu într-o carte care demască ideologiile actualității, unidimensional, modelat conform necesităților noii soci-

etăți consumiste. Și totul se face, cum altfel?, în numele binelui: „Scopul esențial al icechimurilor era de a-i face pe oameni fericiti, indiferent de ce neceaz li s-ar întâmpla”. Ceva în genul narcoticului numit, în *Brave New World*, soma. Evident, fericirea înseamnă limitarea orizontului, jugănirea personalității, totul pentru exercitarea unui control fără rest. Prin urmare, chiar dacă romanul pare a excela în efecte comice care se sprijină nu numai pe ironie, ci și pe un simț al ridicolului și pe o vervă a regizării absurdului, problematica sa nu este deloc gratuită, facilă: ea țintește chiar către lumea noastră, cea de ieri și nu mai puțin de azi.

AUTOPOEME

Traian T. Coșovei

Recentul volum de versuri, „Pam - param - pam (Adjudu Vechi)”, publicat de Liviu Ioan Stoiciu la Editura Muzeul Literaturii Române, este încă un prilej de autodefinire pentru autor, dar și motivul unui exigent și autocritic bilanț de etapă.

Ultimul volum publicat, inspirat ilustrat de Vasile Anghelache, este pentru Liviu Ioan Stoiciu și o privire în oglindă. Nu neapărat retrovizoare, ci, mai degrabă, o oglindă critică, deseori nemiloasă. După aproape un sfert de veac de la debutul în care evoca un fabulos-misterios-ireal canton 248 (spațiu pierdut undeva pe harta unei autobiografii terorizante), unul dintre cei mai reprezentativi autori ai generației '80 revine într-un exercițiu liric care este și o incursiune în teritoriile jurnalului existențial. Chiar autorul are tentația de a se mărturisi: „Aflat la vârsta decadenței, era normal să fi re-

simțit în amintirile mele din copilărie, din reflex, un motiv de salvare de la dezastru. Totodată, fascinația dezastrului personal (dezastrul moral făcut public, din anul apocalipsei mele particulare, 2000, până astăzi, cu obstinație) nu se putea să nu ascundă și un dinamism interior al dezagregării, incontrollabil, dar de un farmec nebănuț. Totul a curs natural, de la sine, și cu cartea de față (a fost o nebulie să o pun în evidență), care ar fi putut foarte bine să rămână în sertar pentru totdeauna – dacă întâmplarea n-ar fi făcut să o scoată la lumină din străfundurile uitării. Și ce e nebulie? O cale uitată... O oarecare melancolie ispitită de duhurile trecutului răzbate din paginile acestei cărți. Impactul emoțional și-a păstrat forța sugestivă în-

tactă: „sufocat, sufletul meu, în păcla din sala de spectacol a/ căminului cultural, sub/ cerul liber, dă din mâini și ridică/ iar glasul: ajunge cu expunerea mirezmeilor câinii/ ăsteia de animal, care mă ține în/ loc, prizonier, m-am săturat, vreau libertate... dar ce,/ suflete, ești o muier/ înlăuntrul bărbatului, de care nu te poți dezbrăa?/ (că orice om are mai multe învelșuri)/ pleci, gata, de capul tău?/ o să te aduc în pumni înapoi în interioarele mele, așa:// tu nu vezi ce camere înghesuite ai... lasă,/ suflete, pune tu mai bine mâna streășină, la ochi, și vezi:/ mai avem loc să urcăm pe o nouă treaptă/ ierarhică?” Versurile din început par fragmente reșezate în ordinea unui sentiment, fragmente dintr-un jurnal al copilăriei sălbătice într-o natură când blândă, când ostilă. O mai veche bănuială mi s-a adăugat odată cu un interviu în care Liviu Ioan Stoiciu povestea cum la vârsta intrării în adolescență își edita propria gazetă, propriul jurnal. Pierdut într-un spațiu reconstituit cu mijloacele arheologiei afective, rățâcit departe de lumea dezlănțui-

tă – în cantonul unor fantame înscenate, viitorul poet simțea nevoia unei altfel de comunicări, diferită de desenul cu creta pe zid... ceva care să rămână, să dea măcar impresia că experiența lui va căpăta statutul unui mesaj închis într-o sticlă și azvârlit într-un ocean al incertitudinii, al anonimatului. Oralitatea lui – pe care o semnala și Radu G. Teșosu – nu este, în opinia mea, un mijloc de demascare a precarității realului, ci, mai degrabă, reflexul unei crize de subiectivism. Oricâte cuvinte ar folosi, Liviu Ioan Stoiciu nu se poate substitui unei realități pe care este obligat să o cunoască epidermic, brutal... Iar poezia este tocmai jurnalul de bord al acestui navigator temerar și imprudent totodată. Stoiciu exorcizează drama sa existențială printr-un dicteu abrupt, năvalnic, printr-un discurs ce nu mai are răbdarea să sugereze, să insinueze, să accepte liricul ca pe o convenție. Tocmai în acest refuz al conjuncturalismului împachetat în metaforă stă forța de expresie a acestui poet singular în generația sa.